

DEVRİMCİ YOL'UN TEK EĞİTİM BÜRO-İŞ SENDİKASI

22 Eylül 2026

Yıldırım Koç

Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık tarihinde eksik kalan önemli bir başlık, 12 Eylül 1980 darbesi öncesinde çeşitli sosyalist örgütlerin veya yapılanmaların kurdukları sendikalar. Bir dönem eski TKP'nin ve ardından bazı sosyalist yapıların etkili olduğu DİSK hakkında epeyce araştırma yapılmıştır. Ancak, örneğin Devrimci Yol'un, Kurtuluş'un, Halkın Kurtuluşu'nun, vb. kontrolü altında faaliyet göstermiş ve günümüze somut bir örgütlenme bırakmamış sendikalar hakkında hiç çalışma yapılmamış gibidir. Bu dönemi yaşamış ve zamanında bazı belgeleri toplamış biri olarak, bu örgütlerin unutulmaması için bir dizi çalışma yayımlayacağım. İlk çalışma da, Devrimci Yol'un pek bilinmeyen Tek Eğitim Büro-İş Sendikası.

Tek Eğitim Büro-İş Sendikası'nın Kuruluşu

Türkiye sosyalist hareketinin tarihinde 12 Eylül 1980 darbesi öncesinde en kitlesel yapıya sahip örgütlenme, Devrimci Yol idi. Tek Eğitim Büro-İş Sendikası, 1 Mayıs 1977 tarihinde Devrimci Yol Dergisi'ni yayımlamaya başlayacak olan örgütlenmenin 27 Ocak 1977 tarihinde kurduğu ve faaliyetlerini 12 Eylül 1980'e kadar sürdüren sendikasıydı.

Tek Eğitim Büro-İş Sendikası, Devrimci Yol Hareketi'ni oluşturan ve önemli bir bölümü memur statüsünde çalışan kişilere dayanarak bir kitle tabanı yaratma çabasıyla kuruldu. TBMM'de kurulan İşçi-Memur Ayırımı Komisyonu raporunu 10 Kasım 1976 tarihinde verdi. Rapor, Resmi Gazete'de 28 Kasım 1976 tarihinde yayımlandı. Bu rapora göre, kamu kesiminde memur statüsünde istihdam edilen kişilerin önemli bir bölümünün işçi statüsüne geçirilmesi gerekiyordu. Devrimci Yol Hareketi'ni oluşturan kadrolar, işçi sınıfı konusunda kapsamlı bir stratejisi ve çalışma programı olduğundan değil, memur hareketi içindeki etkileri sayesinde sendikalarda çalışmaya yönelme niyetiyle, işçi statüsüne geçirilmesini bekledikleri kişileri örgütlemek amacıyla Tek Eğitim Büro-İş Sendikası'nı, Komisyon kararından hemen sonra kurdular.

Tek Eğitim Büro-İş Sendikası'nın *Tek Eğitim Büro-İş* isimli yayın organının ilk sayısında bu durum şöyle anlatılmaktadır (sahibi: Vural Canpolat, sorumlu yazı işleri müdürü: İsmail Akbaba):

"Temelde işçi sınıfının mücadelesinden korkan hakim sınıfların hükümeti 'MC' kendi felsefesine uymayan bir davranış içine girdi. 28 Kasım 1976 tarihinde işçi-memur ayrımı ile ilgili Komisyon kararı Resmi Gazete'de yayınlandı. Buna göre eskiden memur sayılan 220 bin emekçi işçi statüsüne, işçi statüsündeki 40 bin emekçi de memur statüsüne geçirilmektedir.

"İşçi-memur ayrımı ile ilgili son gelişme, sorunu çözümleyici olmamasına ve 40 bin çalışana kanunda verilmiş haklar geri alınmasına rağmen 220 bin emekçinin sendikal haklarını elde etmeleri bakımından ileri bir adımdır. Bu hak işçi sınıfının ve tüm demokratik güçlerin verdiği kararlı mücadelenin sonucudur. (...)

"Hakim sınıfların diğer bir hesabı da Komisyon kararı ile işçi sayılan emekçileri kendi sarı sendikalarının tabanı yapmaktır. Hemen aklımıza şu soru gelecektir: Hangi sendikada örgütleneceğiz?

"İşverenden kopara kopara aldığımız haklarımızı işverene tekrar geri verecek, bizim adımıza bizi bir kat daha sömürecek olan, işveren yanlısı sarı sendikalarda mı? Elbette ki HAYIR!

"İlericilik, haklarımızı savunma adına, bizi bir kenara itip kendi başlarına karar alıp, kendi başlarına uygulamaya koyan, kendi tayin edecekleri kişileri bizim adımıza söz sahibi yapan, örgütlenme, mücadele,

sendikacılık anlayışı sarı sendikalardan farklı olmayan, doğru sendikal anlayışı benimsemiş olan sendikalara çamur atarak parsa toplayan sendikalarda mı? Elbette ki HAYIR! (...)

“Hepimiz örgütleneceğimiz sendikamızda söz ve karar sahibi olmak isteriz. Gerçekten bizim çıkarımızı koruyacak, haklarımızı en iyi biçimde alabilecek doğru mücadeleyi, doğru örgütlenmeyi, örgütlenme anlayışını benimsemiş, yönetimdeki birkaç kişinin çıkarı için değil, BİZİM çıkarımız için maddi, manevi bütün gücünü seferber etmiş olan Sendikamızı seçelim. Sendikamız, evimiz, okulumuz, hepimizin tek bir bütün olarak kenetlendiğimiz hayatımızın bir parçası olacaktır. İşte bu sendika TEK EĞİTİM BÜRO-İŞ’tir. (...)

“Daha büyük boyutlarda kararlılığımızı göstermek için, kararnamenin yürürlüğe konulması için, işverenin gasp ettiği tüm haklarımızı söke söke almak için, gün geçtikçe kötüleyen hayat şartlarımızı düzeltmek, ihtiyaçlarımızı gidermek, sorunlarımızı çözümlmek için, işçi sınıfının ve tüm halkımızın gerçek kurtuluşu doğrultusunda sendikamız TEK EĞİTİM BÜRO-İŞ’te kenetlenelim, bütünleşelim. Tek bir yürek, tek bir yumruk olalım.”

Tek Eğitim Büro-İş’in Amacı ve Görevleri

Büro ve bankacılık işkollarında (İşkolları Yönetmeliğinin 21 ve 22 no.lu işkolları) faaliyette bulunmak amacıyla 27 Ocak 1977 günü kurulan Tek Eğitim Büro-İş’in amacı (Teknik Eğitim Büro Banka İşçileri Sendikası) Anatüzük’te şöyle belirtiliyordu:

“Madde 3 – Sendikanın Amacı

“Ekonomik-demokratik haklardan doğan;

“1) Ücret alma hakkı,

“2) Toplu iş sözleşmesi ve grev hakkı,

“3) İş garantisi, can güvenliği, sağlık koruma, çalışma ve dinlenme hakkı,

“4) Sendika seçme ve örgütlenme hakkı,

“5) Çalışma ortamını düzenleme hakkı,

“6) Sosyal haklar,

“7) Bilimsel düşünce ve özgürlükleri yayma hakkı gibi temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasını, kazanılmasını, korunmasını temel amaç kabul eder. Ayrıca;

“a) Devrimci sendikal ilkelerle, insan haklarına bağlı olarak, işçi sınıfı ve tüm insanlığın özgürlük ve insanca yaşama koşullarına ulaşması, ekonomik, sosyal ve kültürel alanda gelişmesi, sosyal güvenliğe kavuşması, sömürü ve soygunun ortadan kalkması için çalışmak,

“İşçi sınıfı ve tüm insanlığın kurtuluşu için ekonomik mücadelenin yeterli olmadığına ve siyasi mücadelenin gereğine inanmak.

“b) Din, ırk, mezhep, inanç, siyasi kanaat farkı gözetmeden kendi iş kolunda çalışan tüm işçileri örgütlemek, genel işçi çıkarları çerçevesinde bütünleşmelerine çaba harcamak,

“c) Genel işçi çıkarlarını savunan ve koruyan her türlü demokratik örgütlerle dayanışma sağlamak işbirliği yapmak,

“d) Kendi üyelerinden başka Türkiye ve Dünya işçi sınıfı örgütlerinin, sendikanın amaçları doğrultusunda yapacakları mücadelelerini desteklemek ve dayanışmak,

“e) İşçi sınıfının Ekonomik-Demokratik mücadelesinin, büyüyen ve tekelleşen sermaye grupları karşısında başarıya ulaşabilmesi için, işçilerin günlük sorunlarının çözümünde bile söz ve karar sahibi olduğu güçlü, devrimci sendikalarda toplanmasının zorunlu olduğuna inanmak ve bu uğurda mücadele etmek sendikamız TEK EĞİTİM BÜRO-İŞ’in başlıca amaçlarındandır.”

1977 yılı Ocak ayında henüz Devrimci Yol Dergisi yayımlanmamıştı. Ancak bu konudaki örgütlenme girişimleri olgunlaşmıştı. Tek Eğitim Büro-İş’in kurucuları, daha sonraki aylarda çoğu Devrimci Yol yapılanması içinde yer alacak olan Vural Canpolat, Ömer İmik, Nihat Demirel, Recep Karakoç, Hülya Karan, Nihal Erdem, Füsün Akgün, Seyit Kocakuşak ve M.Baha Çetintaş idi. (Tek Eğitim Büro-İş, *Tek Eğitim Büro-İş Tüzüğü*, Ankara, 1978)

Sendika’nın tüzüğüne göre, sendikanın görev ve yetkileri arasında şunlar da bulunmaktaydı:

“Madde 5.

“f. Üyelerin kültürel gelişmelerini sağlamak amacı ile kurslar, seminerler, konferanslar düzenlemek, gazete, kitap, dergi ve benzeri yayınları çıkarmak,

“g. Üyelerin adına ve yararına her türlü bilimsel inceleme ve araştırmak yapmak, ülkenin ekonomik ve sosyal gelişini izlemek, iyiyi yönelmesi için çaba harcamak, (...)

“İ. Tüzükte gösterilmemiş olsa dahi mevzuattan ve örf ve adetten doğan bütün faaliyetlerde bulunmak, (...)

“İ. Evlenme, doğum, hastalık, maluliyet, ihtiyarlık, ölüm, askerlik, işsizlik, grev ve eğitim gibi sosyal ve kültürel ihtiyaçlar için sandık, tesis, dernek ve benzeri yardım kolları kurmak, üyeleri adına sigorta mukaveleleri yapmak veya yaptırmak.

“m. Spor ve dinlenme tesisleri, kütüphane, haber ajansı kurmak,

“n. Üyelerin çalışma saatlerini azaltmak, ücretlerini artırmak, dinlenme, eğlence haklarını teminat altına almak, vb. maksadı ile bilim ve teknik büroları kurmak sendikanın başlıca görev ve yetkilerindendir.”

Tek Eğitim Büro-İş'in genel merkezi ilk olarak Akay Cad.No.25/13, Küçükesat, Ankara adresindeydi. Genel merkez daha sonra Sümer Sok.No.20/18, Yenışehir, Ankara adresine taşındı.

Tek Eğitim Büro-İş'in Devrimci Sendikacılık Anlayışı

Tek Eğitim Büro-İş Sendikası'nın 1977-1978 Dönemi Çalışma Raporu'nda “Devrimci Sendikacılık” başlığı altında şu bölüm yer alıyordu:

“Ekonomik-demokratik, ideolojik, politik mücadele bağlamında devrimci sendikacılık anlayışımızı açtığımızda; devrimci sendikalar ekonomik-demokratik mücadelenin politik mücadelenin önümüze sunduğu somut görevlere bağımlı kılınarak verildiği yerlerdir. Ki yaşadığımız süreçte, önümüze en acil sorun olarak direten faşizme karşı mücadelede, sendikaların yeri oldukça önemlidir. Sendikalar kitlelerde anti-faşist mücadele ruhunu yaygınlaştırmalı, faşistliğin toplumsal bir suç olduğunu kavratmalı, kitleleri politikayla uğraşmaya ve kendilerini yönetmeyi talep etmeye alıştırmalı ve kitleleri somut eylemler doğrultusunda harekete geçirmeye çalışmalıdır. Devrimci bir sendika, en geniş kitlelere faşizme karşı mücadele ile zamlar ve pahalılığa karşı mücadelenin bağlantısını kavratmak ve bugün tüm faşist saldırılar karşısında üyelerini mücadeleye sokmak ve emekçi halka arka çıkmak zorundadır.

“Devrimci bir sendika, kitlelerde kendine güveni yaratacak şekilde kitle eylemlerini geliştirmeli, kitlelerin kendiliğinden gelen mücadele taleplerini örgütlemeli ve doğru devrimci hedefler doğrultusunda kanalize etmelidir. Devrimci bir sendika kitleleri politikaya sokmalı, politikayla ilgilendirmelidir. Sendikalar alabildiğine demokrasi uygulamaya çalışarak, kitlelerin örgütlenme ve kendilerini yönetme alışkanlıklarını geliştirmeye çalışır. Devrimci sendikaların diğer bir politik görevi, kitlelerin sorunlarına bu düzen sınırları içinde çözüm arama çabalarına son vermeye çalışmak ve emekçi halk iktidarını ve sosyalizmi bir hedef olarak kitlelere benimsetmektir. Devrimci bir sendika bu amaç doğrultusunda, düzenin pisliklerini iyice teşhir etmeli, kitlelere insanca yaşama talebini benimsetmeli, ve bu taleplerin elde edilme yöntemlerini göstermelidir. Devrimci sendikalar işçilere geniş bakışlılık ve enternasyonalist bir ruh kazandırmak için çalışırlar. Ve kitlesinin köyünde, mahallesinde, diğer işyerlerindeki devrimci uğraşlara katılması için çaba gösterirler. Sendikalar aynı zamanda kitlesine verilen devrimci uğraşları, bunların ne için gerekli olduğunu açıkarak anlatır ve bu mücadele içine sokmaya çalışır.”

Çalışma Raporu'nda “Pratikte Devrimci Sendikacılık Nasıl Olmalıdır?” bölümünde çeşitli somut öneriler formüle ediliyordu:

“a) Örgütlenme ve işyerlerinin faşistleştirilmesine karşı tavır:

“Devrimci bir sendika, örgütlenmeyi sadece üye kaydetmek şeklinde almaz. İşçiler, vardiyalar, üniteler, yerleşim birimleri göz önüne alınarak örgütlenir. (Bu yapı her 20 işçinin oluşturduğu konseyler şeklinde olabilir. Konseyler: konsey sözcüleri meclisi, konsey sözcüleri temsilciler meclisi, vb. gibi primadal (üçgene benzeyen,YK) ilişkiler zinciri içinde işçileri sürekli olarak örgütlü tutar. İşçilerin eğitim çalışmalarını ve her türlü legal eylemlerini örgütler ve denetler. Direnişlerde tüm işçiyi bir ordu haline sokar.) Örgütlenme sürecinde devrimci eğitim sürekli kılınır. Küçük işyerleri küçümsenmez.

“İşyerlerinde işçiler anti-faşist direniş komiteleri oluşturur. (Bu komiteler konseylerin direniş komitesi şekline dönüştürülmesi olabilir. Ve çeşitli işyerlerinde anti-faşist direniş komiteleri arasındaki bağ kurulur.)

“İşyerlerindeki faşistlere yaşama hakkı tanınmaz. Faşistler işyerlerinden atılır. Atılma nedeni tüm işçiye ayrıntılarıyla açıklanır.

“Örgütlenme sürecinde patronların baskılarına karşı oligarşinin kanunlarının sınırları içinde kalınacak diye bir çaba göstermez.

“Örgütlenme sürecinde işten atılan işçilere sahip çıkar.

“Üye sayısının göstermelik olarak artmasından çok üyelerinin bilinçli ve mücadeleci olmalarına önem verir.

“b) Eğitim: Devrimci bir sendikada eğitimin amacı, işçilerin ve çevresinin en geniş kesimlerini bilinçlendirip eyleme çekmektir. Bu nedenle eğitime sadece bir salonda toplanan işçilere belli konularda bilgi aktarmak şeklinde bakmak hatalıdır. Eğitim sınıf mücadelesi içinde başlar. Belli bir aşamada işçiler bir salonda toplanabilirler. Ama asıl eğitim evlerde ve kahvelerde, üçer beşer kişi ile yapılan sohbetlerde, grev çadırındaki konuşmalarda, gece afiş asmaya veya slogan yazmaya çıkıldığında, başka iş yerlerini örgütlemeye çalışırken, tiyatroya gidilirken, beraberce bir oyun sahneye konulurken, mitingde ve buna benzer yerlerde yapılır. Bu ise eğitimcinin sınıf mücadelesinin her safhasında işçilerle birlikte olan, mücadeleye aktif olarak katılan biri olmasını gerekli kılar. Devrimci bir sendikada eğitim sürekli ve sürekli, mümkün olduğunca da iş yerlerindeki önce işçiler tarafından sürdürülmesine, sendika genel merkezinin yayın yoluyla bu eğitimi pekiştirmesine ve eğitim uzmanlarıyla belli aralıklarla destek vermesine dayalı bir eğitim programı izler.

“c. Sendikal Demokrasi - Demokratik Merkeziyetçilik:

“Devrimci bir sendika üye kitlesini mümkün olduğunca yönetime katmaya, sınıf mücadelesine katmaya çalışır. Bu nedenle de sendikal demokrasiyi olabildiğince uygulamaya çalışır. Yöneticiler atamalı değil, seçimle gelir. Yöneticileri seçenler ya doğrudan doğruya işçilerdir, ya da işçilerin seçtikleri delegelerdir; yani atamalı delege yoktur. İşçilerin delege ve yönetici olmasının önüne hiçbir engel konmamıştır. Bir göreve işçilerce getirilenler ancak kendisini seçenlerce görevden alınabilir. Bu kapsamda uygulanan sendikal demokrasi kitle örgütünün merkezi yanını da güçlendirir. Kitlelerin kendi yöneticilerine karşı güvenleri artar; kararların kolektif olarak alınması alınan kararların sağlamlığını ve uygulanabilirliğini artırır.

“Bütün bunların sağlıklı bir şekilde uygulanabilmesi, işçilerin eğitimi (teorik ve pratik) meselesinin konumuna bağlıdır.

“Devrimci sendikacılıkta tasfiyecilik meselesine çok dikkat edilir. İşçi sınıfının ekonomik demokratik mücadelesindeki kitle örgütü ile bir partinin (veya siyasi yoğunluğun) işçi kolu birbirine karıştırılmaz. Sektör bir anlayışla sadece bir çizgideki insanların bir aradılığı savunulmaz.

“d. Toplu iş sözleşmeleri:

“Devrimci bir sendika için toplu sözleşme süreci en geniş kitleye iktidar mücadelesinin önemini kavratmanın önemli araçlarından biridir. Toplu sözleşmelerde ne isteneceği tüm işçilerin katıldığı toplantılarda kararlaştırılmalı ve toplu iş sözleşmesi taslağı ancak işçilerce onaylandıktan sonra kesinleşmelidir. Toplu iş sözleşmesi taslağının tartışma toplantıları bir eğitim toplantısı haline dönüştürülmelidir. Bu toplantılarda işçi sınıfının düşmanı olan patronların sömürüsü tekrar tekrar teşhir edilmeli, sömürüden kurtuluş yolları tartışılmalı, ikna yöntemi kullanılarak taslak oluşturulmalıdır. Toplu sözleşmelerin kurtuluş olmadığı, gerçek kurtuluşun tüm emekçi sınıf ve tabakaların ortak mücadelesi ile alınacak olan iktidar aracılığıyla sağlanacağı en geniş kitleye kavratılmalıdır. İşverenlerle yapılan görüşmelerden önce de, sonra da bütün işçilerle toplantı yapılmalıdır. Bu toplantılarda her şey açıkça tartışılmalı, sendika yöneticileri eleştirilebilmeli, işçiler arasındaki küçük çelişkileri çöze çöze işçi sınıfı ideolojinin gösterdiği doğrultuda sağlam bir birlik sağlanmalıdır.

“Toplu sözleşme görüşmeleri sendika yöneticileri ve işçi temsilcilerinin ortaklaşa katıldığı toplantılarda yürütülür. Sendika yöneticileri işçilerden habersiz gizli toplantılar yapmazlar.

“e) Diğer kitle örgütleriyle, mahalle ve köy çalışmalarıyla ilişkiler:

“Devrimci bir sendika örgütlü bulunduğu iş yerlerinde işçiler arasında yarattığı potansiyeli (üyeleri bulanan işçiler aracılığıyla) çevreye de yaymaya çalışır ve devrimci hareketi işyeri dışında da güçlendirmeye çalışır. Bu nedenle iş yerinin bulunduğu bölgeye ve iş kolunun niteliğine bağlı olarak devrimci bir sendika altında örgütlenen işçiler, mahalle ve köy çalışmalarındaki devrimcilere yardımcı olurlar. Bu tür girişimler işçilerin kendi işletmelerinin ötesini de görmelerini, bilinçsiz işçilere özgü dar görüşlülükten kurtulmalarını, diğer işyerlerindeki işçiler, diğer emekçi sınıf ve tabakalar ve ezilen diğer halklar için dayanışma hissetmelerini sağlar. Devrimci bir sendika en geniş anti-faşist ve anti-emperyalist eylem platformunun yaratılabilmesine katkıda bulunabilmek için özellikle kitle tabanı olan örgütlerle (örneğin kooperatifler, köy ve mahalle dernekleri öğretmen-öğrenci-memur örgütleri) yakın işbirliği içinde olmalıdır.

“f) Grevler ve Lokavtlar

“Devrimci bir sendika grevleri ve lokavtları birer savaş okulu haline getirir. İşçileri sınıf mücadelesinde daha iyi eğitmenin ve eyleme sokmanın, daha yoğun mücadeleler için örgütlemenin, diğer işyerleri ve diğer emekli sınıf ve tabakalarla ortak mücadeleye sokmanın bir aracı olarak grevleri ve lokavtları kullanır. Lokavtlarda işyerlerini patronlara kolayca terk edip çekilmez. Lokavtlarda patronların işçileri aç bırakma tehditlerine karşı mücadele eder. İşçilerin aç kalmaya karşı direnme hakkının her türlü yasanın üstünde olduğunu savunur. Gerektiğinde lokavtlara karşı çok yönlü eylemler gündeme getirir.

“g) Personel gelir gider ve maaş politikası:

“Devrimci sendikalarda, kişisel giderler, kişilerin zaruri ihtiyaçlarına göre hesaplanmak ve buna göre uygulanmak zorundadır. Mali sorunlar kitlelere açık olur.”

Tek Eğitim Büro-İş Sendikası'nın 1977-1978 yıllarına ilişkin *Çalışma Raporu*'nda "reformist sendikacılık", "revizyonist sendikacılık" ve "anarko sendikacılık" da aşağıdaki biçimde eleştiriliyordu:

"Reformist sendikacılık: Ekonomik demokratik mücadeleyi işçi sınıfının iktidar mücadelesine kadar genişletmeyen ve işçi sınıfının mücadelesini ekonomik demokratik mücadele içine hapseden sendikacılık anlayışıdır. Ülkemizde en yaygın sendikacılık anlayışı budur. Sendikal hareket içinde bu denli etkin olan reformizm, işçi sınıfına sağlam demokratik mevziler kazandırmak için yorucu bir çalışma içine girmez. İşçi sınıfına götürdüğü bilinç düzen sınırlarını taşmayan sosyal demokrat bilinçten başka bir şey değildir. Doğal olarak böyle bir bilinç işçi sınıfının gücünü en fazla seçimden seçime sosyal demokrasi yararına kullanmanın ötesine geçemez.

"Türkiye'de DİSK ve Türk-İş içinde büyük sendikaların birçoğu bu tür sendikacılığın kapsamı içine girer.

"Bunlara karşı mücadele: En geniş kitle içinde reformizmi teşhir etmek. Reformizmin kurtuluş değil, bu düzen sınırları içinde sömürülmeye devam etmek olduğunu en geniş kitlelere yaymak ve tavandan yapacağımız çalışmalar sayesinde bu sendikalarda devrimci ilkeleri hayata geçirmek olacaktır.

"Revizyonist sendikacılık: Sözde işçi sınıfının ekonomik demokratik mücadelesini siyasi iktidar mücadelesine bağımlı kılan, ama son tahlilde burjuvaziye hizmet eden sendikacılık anlayışıdır. Siyasi iktidar mücadelesi anlayışı Marksizmin revizyonundan kaynaklandığından, tutarlı bir mücadele anlayışını gündeme getiremez. Bunlar mücadeleyi ekonomizm hattına indirgerler. Genel olarak demokrasi mücadelesi ile demokratik mücadeleyi birbirine karıştırdıkları için demokrasi mücadelesini demokratik mücadeleye indirgerler. İlkesiz ittifaklar, işçi sınıfı popülizmi Türkiye'deki bu tür sendikacılığın en fazla yaptığı işlerdir. İşçi sınıfına sunduğu bilinç somutta, verilen mücadele ile ilintili olmayan 'entelektüel' bilgidir. Kitlelerini anti-faşist mücadele içinde eğitmez. DİSK içindeki bazı sendikalar buna örnek teşkil ederler

"Bunlara karşı mücadele: Revizyonizmi kitleler önünde teşhir etmek, bunların devrimci olmadıklarını, Marksizm-Leninizm dışı akımlar olduğunu, devrimci sendikacılığı hiç mi hiç uygulamadıklarını açıklamamız ve tabanda yapacağımız çalışmalar sonucu devrimci ilkeleri bu sendikalarda hayata geçirmemiz gerekmektedir.

"Anarko sendika: Kısaca anarşizmin sendikalar içinde aldığı isimdir. Gerçi ülkemizde kendi üzerinde somutlamış bir sendika yoktur. Ancak bazı sendikalar bu anlayışın unsurlarını barındırmaktadırlar. Anarkosendikalizm öncülüğün rolünü yadsırken, aşırı demokratizm içinde tutarlı mücadele anlayışını da yitirir. Ülkemizde bu anlayış 'üyelerin tümünün toplu sözleşme görüşmelerine katılması', 'iki senede bir sendika başkanının değiştirilmesi' biçiminde unsur olarak kendisini gösterir.

"Bunlara karşı mücadele: Bunların yanlışlarını kitleler önünde teşhir etmek ve tabandaki çalışmalar sayesinde devrimci ilkeleri bu sendikalarda hayata geçirmektir."

Tek Eğitim Büro-İş'in Kızılay Grevi

Tek Eğitim Büro-İş Sendikası, Kızılay'ın Ankara Kızılay Meydanı'ndaki genel merkezi ve Etimesgut'taki deposunda 4 Mart 1978 tarihinde 160 işçinin katıldığı bir grev uygulamaya başladı. Kızılay işvereni görüşmelere katılmayınca 19 Şubat 1978 günü alınan grev kararı, 4 Mart 1978 günü uygulanmaya başladı.

Ancak bu grev işyerlerinde üretimin durdurulabilmesini sağlayamadı. Grev başarısız bir biçimde uzadı. Grevci işçilere bir miktar grev yardımı dağıtıldı. Valilikten gerekli izin alınmadan basılan makbuzlarla grevci işçiler için yardım toplandı. 1 Mayıs 1978 günü İstanbul Taksim'deki mitingde izinsiz makbuzlarla Kızılay grevi için para toplayan iki Sendika çalışanı gözaltına alındı, paralara el kondu ve bu kişiler mahkemeye verildi. 1978 yılında Çalışma Bakanı olan Bahir Ersoy'la görüşülerek hükümetin grevi durdurması istendi. Ancak bu istek de yerine gelmedi. Grev 18 Ağustos 1978 tarihinde yenilgiyle sonuçlandı.

Tek Eğitim Büro-İş Sendikası Genel Başkanı Vural Canpolat, *Devrimci Yol Dergisi*'nde Kızılay işyerindeki örgütlenmeleri şu şekilde anlatıyordu:

"Yaşasın Kızılay İşçilerinin Kararlı Mücadelesi

"Önce beş arkadaşımız kış aylarında Ankara'dan Afyon'a sürüldü. Kızılay yetkililerini toplu sözleşme görüşmelerine çağırmıştık. Ayrıca bazı arkadaşlarımızın da toplu sözleşme görüşmelerine katılacaklarını bildirdik. Bu işçi arkadaşlar derhal sürgüne gönderildi. (...)

"İşçilerin Anayasayla bile tanınan haklarına saygı göstermeyenler kolay kolay toplu sözleşmeye yanaşmıyor. Bütün yasal yolları zorlamamıza rağmen, bir türlü masaya oturtamadık. Kızılay'da greve gidiyoruz. Ama bu grevin gerçek sorumlusu bütün ısrarlarımıza rağmen masaya oturmayan Kızılay yöneticileridir.

Sosyal-İş Sendikası yöneticilerinden İlhan Akalın, ODTÜ'deki yetki sürecini, Türkiye İşçi Partisi'nin gayri resmi yayını olan *Yürüyüş Dergisi*'nde "İşçi, Öğrenci, Öğretim Üyesi Birliği, ODTÜ'de Çözümün Güvencesidir" yazısında ele aldı (*Yürüyüş*, 7 Şubat 1978). Sosyal İş Sendikası'nın 18-20 Haziran 1980 günleri toplanan 6. Dönem Merkez Genel Kurulu Çalışma Raporu'nda da ODTÜ örgütlenmesi ve Tek Eğitim Büro-İş Sendikası'nın girişimleri değerlendirildi. (Sosyal-İş, 6. Dönem Merkez Genel Kurulu Çalışma Raporu, Ankara, 1980;65-67)

Tek Eğitim Büro-İş Sendikası, özel Selen Koleji'nde de örgütlenme çalışmaları yürüttü.

Tek Eğitim Büro-İş Sendikası 9 Kasım 1978 tarihinde Köy Koop Mensupları Tüketim Kooperatifi ile, 1.11.1978-30.10.1980 tarihleri arasında yürürlükte kalacak bir toplu iş sözleşmesi bağtladı.

Tek Eğitim Büro-İş Sendikası Ankara'da Milli Eğitim Bakanlığı TRT Eğitim Merkezi Beşevler işyerinde örgütlendi ve 18 Ocak 1978 tarihinde grev kararı aldı. Ancak grev uygulanmadan anlaşma sağlandı. Ge-Da Genel Dağıtım işyerinde de örgütlenme sonucunda 31.10.1978 tarihinde grev kararı alındıysa da, anlaşma yapıldı.

Tek Eğitim Büro-İş'in Toplu İş Sözleşmesi

Tek Eğitim Büro-İş Sendikası ile TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası arasında 28 Mayıs 1977 günü bağtlanan ve 1.1.1977-31.12.1977 tarihleri arasında bir yıl süreyle yürürlükte kalacak olan toplu iş sözleşmesinin bazı maddeleri aynen aşağıda verilmektedir:

"Madde 15. Çalışma Süresi: normal çalışma süresi haftada 35 saattir.

"Madde 16. Deneme süresi 15 gündür.

"Madde 19. Hastalık durumlarında işçinin işine son verilmez, ancak tedavi sonucu çalışamaz raporu verilenlerin işi son bulur. İşçiye SSK'nın ödemediği miktar işverence ödenir. Ayrıca yan ödemeleri de işçiye kesinti yapılmaksızın verilir.

"Tutukluluk durumunda işçinin işine son verilmez. Mahkeme kararı beklenir. Sonuçta eğer işçi ceza almışsa; yüz kııartıcı suçlarda altı ay, siyasi suçlarda iki sene işçinin işine son verilmez, ücreti tam olarak ve yan ödemeleri tam olarak ödenir. Sosyal haklarında kısıntı yapılamaz.

"Madde 21. Ulusal Bayram ve Genel Tatil Günleri. Yılbaşı 2 gün. Ulusal Egemenlik Bayramı 2 gün. 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı 2 gün. 27 Mayıs Anayasa Bayramı 2 gün. Şeker Bayramı 4 gün. Kurban Bayramı 5 gün.

"Madde 22. 1 Mayıs İşçi Bayramı: 1 Mayıs İşçi Bayramı'nda işçilere iş yaptırılmaz ve 4 brüt gündelik ücret ayrıca net olarak ödenir. Aylık ve diğer ödemelerin yapılacağı gün tatile rastlıyorsa ödeme bir gün önceden yapılabilir

"Madde 24. Fazla Çalışma Ücreti: Yaptırılan bütün fazla çalışmaların ücreti %150 fazlasıyla ödenir.

"Madde 25. Hafta tatili olan Cumartesi ve Pazar günleri ile ulusal bayram ve genel tatil günlerinde çalıştırılan işçiye çalıştığı her gün için ayrıca üç buçuk yevmiye verilir. Hafta tatilinde çalışan işçiye hafta tatili hafta ortasında kullanılmazsa ayrıca 4 yevmiye ödenir.

"Madde 27. İhbar Tazminatı: İş bir yıldan az sürmüş işçiye 12 aylık brüt ücret tutarında; iş bir yıldan 3 yıla kadar sürmüş işçiye 24 aylık brüt aylık tutarında; iş 3 yıldan fazla sürmüş işçiye ilk 3 yıl için 24 aylık, bu süreden sonraki her yıl için 12 aylık brüt ücret tutarında miktar ödenir.

"Madde 28. Kıdem Tazminatı: İş ister kendi isteği ile ister disiplin kurulu kararıyla son bulan işçiye ilk çalışmaya başladığı tarih ile son bulduğu tarih arasında her tam yıl için 120 işgünü brüt ücreti tutarında kıdem tazminatı ödenir. Sürenin hesaplanmasında bir yıldan eksik olan çalışmalar yıla tamamlanır. (...) Taraflar bu sözleşme ile yasanın getirdiği sınırı aşarlar ve kıdem tazminatının miktarı ne olursa olsun ödemeyi kabul ederler.

"Madde 29. İş son bulan işçinin, işinin son bulduğu güne kadar hak ettiği ve kullanmadığı izin hakları, normal günlük brüt ücretinin 5 katı olarak ödenir.

"Madde 31. İşçiye; hizmet süresine bakılmaksızın yılda 40 işgünü yıllık izin verilir.

"Madde 32. Mazeret İzinleri: Evlenme halinde 15 işgünü. Kadın işçilere doğumdan evvel ve doğumdan sonra 80 gün olmak üzere 160 günlük izin verilir. Ana, eş, çocuk ya da işçinin bakmakla yükümlü olduğu aile fertlerinden birinin ölümü halinde 20 işgünü. Doğal afet ve benzeri hallerde 30 iş günü ücretli izin verilir. Doğal afetlerde işçinin 4 aylık brüt ücreti kadar net maddi yardımda bulunur.

"Madde 33. Saatlik İzin: işveren işçiye ayda 14 saat iş saati izin verir. İzinler işçinin istemine göre işgünü olarak kullanılabileceği gibi, işgünlerinin çeşitli saatlerinde kullanılabilir. Ancak kullanılmayan saatlik izin miktarı toplanarak yıllık izne eklenir.

"Madde 34. Ücretsiz İzin: İşveren işçiye istediği kadar ücretsiz izin verir.

"Madde 36. Haftalık Parası: Hasta işçilerin hastalığı sırasında sigortadan aldığı iş göremezlik ödeneği ile işçinin tam çalışmış gibi alacağı ücreti arasındaki farkı işveren öder.

"Madde 40. Disiplin Kurulu: İşyerinde iki işveren iki sendika üyesi işçiden bir disiplin kurulu oluşturulur Disiplin Kurulu ilk toplantısını taraflardan birinin istemi ile yapar. Bu toplantıda üyelerden biri başkan seçilir. Başkanlık sıra ile birer ay süreli olarak değiştirilir. Başkanın oy üstünlüğü yoktur. (...) İşten atmaya oybirliği ile karar verilir. Verilen bütün kararlar işçiye yazılı olarak bildirilmeden yürürlüğe girmez. Disiplin kurulunun karar

veremediği hallerde konu işyeri Yürütme Kurulu ile sendika genel merkez yönetim kuruluna, burada da çözülemezse genel başkanlık düzeyine götürülür.” (10 sayfalık teksir edilmiş toplu iş sözleşmesi metni)

Tek Eğitim Büro-İş'in bu toplu iş sözleşmesi, benzer siyasi görüşlere sahip taraflar arasında bağitlanmış, işçilerin yasal haklarının çok üstünde haklar içeren ve ne ölçüde uygulanabilirliği tartışılacak bir metindir.

Tek Eğitim Büro-İş'in Yayınları

Tek Eğitim Büro-İş Sendikası, düzensiz aralıklarla yayımlanan bir gazete ile o tarihte Devrimci Yol Dergisi yazı kurulu üyesi olup Tek Eğitim Büro-İş'te çalışan ve eğitim seminerleri düzenleyen Yıldırım Koç tarafından yazılan 5 kitapçık yayımladı:

Temel İşçi Eğitimi Nasıl Yapılmalı? Tek Eğitim Büro-İş Yay.No.1, Ankara, Nisan 1978.
(<https://yildirimkoc.com.tr/index.php?p=brosturdetay&id=43>)

İşçilerin Yasal Hakları Nelerdir? Tek Eğitim Büro-İş Yay.No.2, Ankara, Nisan 1978.
(<https://yildirimkoc.com.tr/index.php?p=brosturdetay&id=45>)

Toplu Sözleşme Nasıl Yapılır? Tek Eğitim Büro-İş Yay.No.3, Ankara, Haziran 1978.
(<https://yildirimkoc.com.tr/index.php?p=brosturdetay&id=47>)

Sarı Sendikalar İşçileri Nasıl Satar? Tek Eğitim Büro-İş Yay.No.4, Ankara, Temmuz 1978.
(<https://yildirimkoc.com.tr/index.php?p=brosturdetay&id=42>)

Toplu Sözleşmede Neler İstemeli? Tek Eğitim Büro-İş Yay.No.5, Ankara, Kasım 1978.
(<https://yildirimkoc.com.tr/index.php?p=brosturdetay&id=44>)

Tek Eğitim Büro-İş Sendikası'nın çalışmaları 12 Eylül 1980 Darbesi sonrasında durduruldu. Genel Başkan Vural Canpolat'a işkence yapıldı. Sendikanın daha sonra hangi süreçle kapatıldığına ilişkin bilgi bulunmamaktadır.